

UNIVERZITET CRNE GORE
FAKULTET POLITIČKIH NAUKA

POJAM JAVNOSTI

MASA; ELITA; TIPOVI MASE

I TEMA – 1. ČAS

DR ZLATKO VUJOVIĆ

Pojam javnosti

Latinska riječ PUBLIKUS (javan) potiče od latinske riječi POPULUS (narod). Populus je narod koji je organizovan u svojoj političkoj zajednici, gradu-državi.

Iz latinskog jezika riječ se širila u druge romanske jezike, a preko njih i u engleski. Međutim, francuska riječ PUBLICITE i engleska riječ PUBLICITY, gube izvorno značenje - pred očima i uz učešće naroda u javnim poslovima na agori ili na forumu.

Danas blijedi razlika između pojma javnost i javno mnjenje.

POJEDINAC - DRUŠTVENA GRUPA - DRUŠTVO

Pojedinac: Jedinka Homo sapiensa - osnovna komponenta društvenih grupa kao nosilaca raznovrsnih društvenih funkcija.

Društvena grupa: Skup većeg ili manjeg broja ljudi koji su povezani odnosima (između sebe) kao i sa stvarima pomoću kojih vrše određene oblike društvene aktivnosti.

Društvo: Cjelokupnost odnosa ljudi prema prirodi i njihovi međusobni odnosi koji čine osnovu na kojoj se izgrađuju sve socijalne relacije, institucije i oblici svijesti.

Masa/ Elita

Tradicionalističko shvatanje mase i elite (De Mestr, De Bonal, G. Le Bon, Ortega i Gast i dr.):

Masovno ponašanje kao spontani izliv nasilja, nagon gomile kao destruktivno ponašanje u situacijama egzistencijalne ugroženosti i psihopatičke mahnitosti;

Nasuprot čovjeku elite stoji čovjek mase, koji je u suštini neautentičan, moralno neodgovoran i anonimn, ali koga savremena civilizacija konstituiše u društvenu masu, sve više ga politizuje, stvarajući i pojačavajući time nove autokratske nasilničke sisteme.

Klasični elitizam (G. Moska i V. Pareto):

Elita je organizovana manjina sposobna da vlada, dok je masa nesposobna i neorganizovana. Ta se podjela okvirno poklapa s podjelom na bogate i siromašne, na višu klasu i narod ili gomilu.

Masa je neelita, nju čine niži slojevi kojima nedostaju jake rezidue društvenosti, ona je izrazito pasivan, nekohezivan, nefunkcionalan dio društva, podložan vladavini.

Masa postaje sredstvo pomoću kojeg elita ostvaruje svoje zamisli.

Aktivnost mase potiče iz osjećaja poniženosti. (S. Forjd je smatrao da vođa pokreće masu posredstvom harizmatske iluzije da stalno bdije nad njom).

U formalnoj i fenomenološkoj sociologiji (M. Šeler, L. fon Vize, Ž. Gurvič, i dr.):

Masa je najniži oblik socijalnog jedinstva; masa se obrazuje na emocionalnim osnovama i najviše je udaljena od izgrađenog sistema duhovnih vrijednosti čiji je nosilac autonomna duhovna kolektivna osoba.

Masa je najniži stupanj intenziteta učestvovanja u *Mi*. U okviru ovog učenja razlikuje se više vrsta masa: rasuta i okupljena; pasivna i aktivna; neorganizovana i organizovana, i dr.

Moderni elitizam (R. Dal, R. Mils, i dr.):

Sa stanovišta strukture društvene moći, masa se treba posmatrati kroz proces masifikacije u savremenom industrijskom i *masovnom drštvu*.

Naspram upravljačke i stvaralačke elite, masa se obično uzima kao grupacija bez ili s malo društvene moći, udaljena od centara odlučivanja u postojećim društvenim sistemima; Masa kao apolitički stratum glasača.

Masa/ Gomila

U politikološkom i sociološkom značenju pojam masa u literaturi se najčešće koristi kao korelat eliti i to pretežno kao: ono što nije elita, veliki broj nepovezanih ljudi, društvena grupacija kojoj nedostaje samostalnost, autentičnost, inicijativa, organizovanost, stvaralaštvo i racionalno ponašanje, agregat u kojem se pojedinci međusobno ne razlikuju, najniži nivo grupe interakcije i stupanja u *Mi*.

Masa se često određuje i kao “veliki broj ljudi koji čini publika ili korisnici neke standardizovane komunikacije, kao što su mass media.

Masa je vrlo raznorodno ljudstvo bez društvene organizacije, koje na zajednički kulturni podsticaj jednoobrazno odgovara.

Osobine mase:

1. **Veličina** - broj ljudi okupljenih na nekom prostoru
2. **Gustoća** - odnos veličine mase i samog prostora

U situaciji masovnog ponašanja dolazi do sljedećih karakteristika (Le Bon i dr.):

- **Gubitak individualnosti** ili ličnih osobina manifestuje se na način što se heterogenost utapa u homogenost, pri čemu nesvjesne osobine preovladavaju.
- **Povećana sugestibilnost** - zarazno djelovanje spolja. U gomili je svaki osjećaj, svaki čin zarazan. Pojedinaac lako žrtvuje svoj interes zbog zajedničke dobiti;
- **Povećan osjećaj moći** - pojedinac u gomili već zbog samoga broja dobija osjećaj nesavladive moći, koja mu dopušta da se predaje nagonima koje bi sam inače obuzdao;
- **Opčinjenost voljom vođe** - pojedinac, koji već neko vrijeme tone u gomili, dolazi u stanje, koje umnogome nalikuje na neku opčinjenost u kakvoj je hipnotizirani kad je u rukama hipnotizera;
- **Impulsivnost i sklonost agresiji** - Pod utiskom agresije pojedinac se s neodoljivom žestinom može uključiti u vršenje određenih činova. Ta žestina još je neodoljivija kod gomile nego kod hipnotisanog bića, jer sugestija koja je ista za sve pojedince u gomili sve više raste, postajući uzajamna;

TIPOVI MASE

Suštinske osobine mase:

1. Masa uvijek teži rastu. S obzirom na kategoriju rasta razlikuju se **otvorene i zatvorene mase**;
2. Unutar mase vlada jednakost. Čovjek učestvuje u masi kako bi potvrdio ili iskusio to osjećanje;
3. Masa podrazumijeva zbijenost. Razlikuje se **ritmička i zadržana masa**.
4. Masi treba usmjerenje. Smjer koji je zajednički svim učesnicima mase jača osjećaj jednakosti. Strah od raspadanja omogućava usmjeravanje mase prema određenim ciljevima. U odnosu na karakter cilja moguće je razlikovati **spore i brze mase**;

Kanetijeva podjela masa u odnosu na sadržaj afekata koji ih karakterišu:

---

1. ***Nahuškana masa*** - Javlja se uporedo sa pojavom brzo ostvarivog cilja, koji joj je poznat i precizno određen. Korijeni joj se nalaze u lovačkoj hajci.
2. ***Mase u bijegu*** - Stvara se pojavom prijetnje, u svom bijegu povlači sve za sobom, jer joj prijeti opasnost za sve njene pripadnike.
3. ***Mase zabrane*** - Najočigledniji savremeni primjer ovog tipa mase je štrajk.
4. ***Mase obrata*** - Masa čije se rasterećenje sastoji u zajedničkom oslobođenju od zapovijesti - revolucionarne mase.
5. ***Svečane mase*** - Ne poznaju zabrane i razlike, dozvoljavaju opuštanje i neuobičajenu bliskost među prisutnima; primjer: svadba.

Mehanizmi psihosocijalne interakcije u masovnom ponašanju

Imitacija - budući da u situaciji mase dolazi do svojevrsnog sužavanja svijesti, tj. potiskivanja racionalnog ponašanja, a dominacije emocionalne sfere, pojedinac spontano i nekritički prihvata dominantne modele ponašanja;

Sugestija - u masovnom ponašanju oni koji su iz određenog razloga doveli do okupljanja, takođe pokušavaju i usmjeravati ponašanje mase. Oni sugerišu određene rješenja i postupke. Za razliku od mehanizma imitacije, kod sugestije postoji namjera da se utiče na ponašanje drugih;

Simpatija i antipatija - pod time se podrazumijeva emocionalno vrednovanje učesnika i objekata u masovnom ponašanju. Uvijek se jasno određuju "naši" i "njihovi" tako da se "našima" daje pozitivni, a "njihovima" negativni predznak;

Identifikacija - procesom sugestije dolazi do identifikacije pojedinca s grupom. Više ne postoji JA, postajemo MI;

Socijalni pritisak - unutar mase vrednuje se individualno ponašanje i dovodi se u pitanje ako nije usklađeno sa dominantnim opredjeljenjem mase.

Socijalna podrška - budući da su u masi najčešće okupljeni istomišljenici, pojedinac nalazi podršku za svoje ponašanje u ponašanju drugih;

Socijalna facilitacija - prisustvo drugih izaziva određena emocionalna stanja koja, posebno u situaciji masovnog ponašanja, olakšavaju neodgovorne i ekstremne postupke.